UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

The Middle Voice in Ancient Greek. A study in Polysemy

Allan, R.J.

Publication date
2002

Link to publication

Citation for published version (APA):
Allan, R. J. (2002). *The Middle Voice in Ancient Greek. A study in Polysemy*. [Thesis, fully internal, Universiteit van Amsterdam].

General rights
It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations
If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: https://uba.uva.nl/en/contact, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (https://dare.uva.nl)

Download date:18 Nov 2026

Samenvatting

In dit proefschrift heb ik getracht een beschrijving te maken van de betekenis van de grammaticale categorie het medium in het Oud-Grieks. De drie cruciale vragen die aan het onderzoek ten grondslag liggen zijn de volgende: (I) Is er een semantisch element aanwijsbaar dat alle mediale gebruikswijzen gemeen hebben? (II) Op welke wijze zijn de verschillende gebruikswijzen van het medium aan elkaar gerelateerd? (III) Op welke wijze kunnen de verschillen in aoristusformatie (i.e. mediale en passieve aoristus) verklaard worden?

In paragraaf 1.1 betoog ik dat het begrip *prototypische transitiviteit* van eminent belang is voor de semantiek van het medium. Het begrip prototypische transitiviteit beschrijf ik in het kader van het *Billiard-ball Model* van Langacker. De prototypische transitieve gebeurtenis (Eng. *event*) wordt uitgedrukt door de ongemarkeerde actieve vorm. Het medium is een gemarkeerde vorm die uitdrukt dat er sprake is van een afwijking van de prototypische transitieve gebeurtenis. In afwijking van de prototypische transitieve gebeurtenis drukt het gemarkeerde medium uit dat het subject van de zin 'aangedaan' (Eng. 'affected') is als gevolg van de gebeurtenis. Dit wil zeggen dat het subject op een of andere wijze een effect ondergaat van de gebeurtenis. De gemarkeerdheid van het medium kan aan de hand van een aantal criteria worden aangetoond. Deze criteria hebben betrekking op fonologische en morfologische eigenschappen, op de distributie en op de frequentie van de mediale vorm. Het medium kan worden beschouwd als het gemarkeerde lid in een privatieve oppositie met het activum. De mediale vorm drukt de aanwezigheid van *subjectsaffectie* (subject-affectedness) uit. De actieve vorm is neutraal ten aanzien van subjectsaffectie.

In paragraaf 1.2 wordt betoogd dat het Griekse medium zich adequaat laat beschrijven aan de hand van het *Complex Network Category Model* van Langacker. Belangrijke begrippen in dit theoretische model zijn *abstract schema*, *uitwerking* (elaboration), *prototype* en *uitbreiding* (extension). Aan de hand van Langackers model kan de grammaticale categorie medium beschreven worden als een complex, polysemisch netwerk van gebruikswijzen. Het betekeniselement subjectsaffectie vormt het abstracte schema van de categorie. De verschillende gebruikswijzen vormen de uitwerkingen van dit abstracte schema. De structuur van de semantische verwantschappen tussen de mediale gebruikswijzen kan worden weergegeven in een semantische 'landkaart' (semantic map). Op basis van deze 'landkaart' kunnen twee voorspellingen worden gedaan: (I) een gegeven vorm bestrijkt altijd een aaneengesloten gebied, bestaande uit aan elkaar verwante gebruikswijzen, in het semantische netwerk; (II) een gegeven vorm verspreid zich alleen van de ene betekenis naar de andere, indien beide betekenissen aan elkaar verwant zijn.

Hierna volgt een bespreking van de belangwekkende typologische studie *The Middle Voice* (1994) van Kemmer. Een aantal centrale begrippen in haar boek blijken relevant te zijn voor het medium in het Oud-Grieks. Hierbij kan worden gedacht aan de semantische 'landkaart', de *Initiator* en *Endpoint*, en *relative distinguishability of participants*. Met het laatste wordt bedoeld de graad waarin de verschillende participanten in de gebeurtenis van elkaar kunnen worden onderscheiden. Met behulp van het begrip *Endpoint* kan de betekenis van het medium in het Oud-Grieks op een andere wijze dan in

termen van subjectsaffectie geformuleerd worden: het Oud-Griekse medium markeert dat het subject van de zin het *Endpoint* van de gebeurtenis is.

Vervolgens stel ik in paragraaf 1.3 twee belangrijke onderwerpen van algemene aard aan de orde. Allereerst betoog ik dat de *media tantum* dienen te worden geïntegreerd in de polysemische structuur van het medium. Vervolgens breng ik een aantal bezwaren naar voren tegen de opvatting dat de functie van het medium te verklaren is aan de hand van valentie-reductie.

In hoofdstuk 2 worden de onderscheiden mediale gebruikswijzen en hun onderlinge verwantschappen uitgebreider beschreven. Ik onderscheid elf verschillende gebruikswijzen: het passieve medium (passive middle), het medium van spontane processen (spontaneous process middle), van mentale processen (mental process middle), het van lichaamsbeweging (body motion middle), van collectieve beweging (collective motion middle), het reciproke medium (reciprocal middle), het direct reflexieve medium (direct reflexive middle), het medium van perceptie (perception middle), van mentale activiteiten (mental activity middle), van taaluitingen (speech act middle) en het indirect reflexieve medium (indirect reflexive middle). Deze semantische analyse resulteert in een semantische 'landkaart' van het Oud-Griekse medium, volgens de principes uiteengezet in paragraaf 1.2. Deze 'landkaart' geeft het netwerk weer dat bestaat uit de onderscheiden mediale gebruikswijzen en hun onderlinge verwantschappen. Als laatste punt in dit hoofdstuk betoog ik dat het medium van mentale processen als het prototype van de categorie kan worden beschouwd. Het medium van lichaamsbewegingen, van spontane processen en het indirect reflexieve medium zijn prototypes van secundaire aard.

In hoofdstuk 3 komen de mediale en passieve aoristusformaties aan de orde. In 3.1 wordt de distributie van de twee passieve aoristi op -η- en -θη- verklaard aan de hand van een aantal morfologische regels, aangevuld met een aantal semantische regels. Verder behandel ik de afzonderlijke werkwoorden die beide aoristusvarianten hebben. Paragraaf 3.2 heeft betrekking op de distributie van de sigmatische mediale aoristus en de passieve aoristusvorm. Vastgesteld kan worden dat de sigmatische mediale aoristus en de passieve aoristusvorm een aaneengesloten gebied van gebruikswijzen beslaan in het semantische netwerk (vgl. voorspelling (I) hierboven). Voorts betoog ik dat het voorkomen van de sigmatische mediale aoristus bij mentale processen, lichaamsbewegingen en collectieve bewegingen in Homerus een relict is van een ouder taalstadium. Deze relicten zijn bewaard gebleven in de taal van Homerus als metrische alternatieven voor de passieve aoristusvormen. In het oudere taalstadium werd de passieve aoristus alleen gebruikt in de spontane proces-betekenis en de passieve betekenis. Vervolgens heeft de passieve vorm zich uitgebreid naar mental processen, lichaamsbewegingen en collectieve bewegingen. In het Klassieke Grieks breidt de passieve vorm zich sporadisch nog steeds uit: naar verba van perceptie, van spreken, van mentale activiteit en reciproke verba. We kunnen vaststellen dat de passieve aoristusvorm zich door de geschiedenis van het Grieks heen altijd van de ene betekenis naar een verwante andere heeft uitgebreid (vgl. voorspelling (II)). In 3.3 stel ik voor de definitie van de abstracte betekenis van de passieve aoristusvorm als volgt te formuleren: de passieve aoristusvorm markeert dat het zinssubject een prototypische patiens is, dan wel één of meer saillante eigenschappen met de prototypische patiens gemeen heeft. Het subject van de sigmatische aoristus daarentegen lijkt op een prototypische agens. Tot slot doe ik een poging om te verklaren waarom er, in tegenstelling tot de praesensstam, juist in de aoristusstam een aparte passieve vorm bestaat. Dit verschijnsel verklaar ik door een relatie aan te nemen tussen de afgeslotenheid van de gebeurtenis de graad van affectie van het subject.

In hoofdstuk 4 stel ik dat het mediale futurum φανοῦμαι en het passieve futurum φανήσομαι een aspectdistinctie uitdrukken. Daarbij bouw ik voort op een theorie van Friedrich Blass. Φανοῦμαι drukt een 'praesentisch' (imperfectief) aspect uit; φανήσομαι daarentegen drukt een 'aoristisch' (perfectief) aspect uit. Het is mogelijk dat een dergelijke distinctie ook bij andere mediale en passieve futurumvormen bestaat. Er bestaan echter ook werkwoorden waarbij aspect geen rol lijkt te spelen. Bij deze werkwoorden heeft de mediale vorm een mediale betekenis en de passieve futurum vorm een passieve betekenis.

Hoofdstuk 5 snijdt het probleem aan van de 'synonieme' actieve en mediale werkwoorden. Ik schets drie verschillende scenario's die van toepassing kunnen zijn op elk van de afzonderlijke activum-medium-paren. Vervolgens presenteer ik vijf *case studies* van saillante activum-medium-paren. In elk van deze vijf gevallen probeer ik vast te stellen of de distributie van het actieve en het mediale verbum kan worden verklaard door een semantisch onderscheid of door andere factoren zoals diachronie, genre en stijlregister. Tot slot wend ik mij tot de actieve en mediale werkwoorden van beweging. Ik laat zien dat er een tendentie is dat werkwoorden die de *wijze* van voortbeweging uitdrukken, meestal actief zijn en dat werkwoorden die een verandering van lichaamshouding aanduiden, meestal mediaal zijn. Dit verschil verklaar door aan te nemen dat er bij werkwoorden die een wijze van voortbewegen uitdrukken, sprake is van een relatief lage graad van subjectaffectie, terwijl de er bij de werkwoorden die een verandering van lichaamshouding uitdrukken een relatief hoge graad van subjectsaffectie is.